

biblioteko" v Novem mestu je priredil v novem natisu pet zvezkov „Kranjske čbelice" in spise ljudskega pisatelja Andrejčkovega Jožeta. Po Tomšičevi smrti je prevzel nehvaležni posel sestave „Slovenske bibliografije" za Matični Letopis in Zbornik (za l. 1893—1898), ker je bil prepričan, da je tak letni obračun o našem književnem gospodarstvu nujno potreben. — Perušek je bil dolgoleten vesten odbornik „Slov. matice", načeloval je do svojega odhoda na Dunaj „Pisateljskemu podpornemu društvu" ter je rad podpiral vsako kulturno in literarno napredno delo med Slovenci. Bil je odkrit in oster v svoji sodbi ter ni poznal kompromisov. Po svoji temeljiti izobrazbi, ki jo je neprestano in vztrajno izpopolnjeval, je zavzemal med tovariši odlično mesto. Bodi nesebičnemu prosvetnemu delavcu ohranjen časten spomin!

J. Štebinger

Przybyszewski o Sienkiewiczu. V Diederichsovi zbirki Schriften zum Verständnis der Völker je izšel tudi Przybyszewskega esej Von Polens Seele. Glavne inkarnacije zanosne poljske duše s svojo gorečo ljubeznijo do naroda in svobode, z brezmejnimi hrepenenjem po večnem in absolutnem, z elementarno silo upornosti so mu Jan Kochanowski, Adam Mickiewicz, Juliusz Slowacki, Friderik Chopin in Jan Kasprowicz. A poleg teh velikanov mora omeniti tudi še enega — „ne največjega, enega, ki ni videc in vedež, tudi ne prekomeren umetnik", a je vendar važen v zgodovini poljskega narodnega razvoja: Henryka Sienkiewicza.

Po zadnji vstaji leta 1863/64 kakor da je Poljska izkpravela; poljska duša je po pregrozni brezvspešnih žrtvah onemogla, izgubila vzgon in vzlet in se s tem izneverila vsem svojim tradicijam visokoletečih idealov.

„V tem času propada in upada poljske duše, v času splošne likvidacije vseh idealov, najsvetejših tradicij, ko je kazalo, da bodo zadnje iskre na nekdanjem velikanškem ognjišču iztlele, zadnji cvetovi na čudežnem vrtu poljske duše pozebli, je vstal Poljski umetnik, ki je bil neverjetnega pomena za obstoj njene duše: Henryk Sienkiewicz.

Pred hladne, ugasle oči novega pokolenja, skeptičnega, treznega, ki je dalo že davno slovo vsem tradicijam in vsem idealom, je pričaral iznenada z neverjetno silo in sugestivnostjo omamljivo vizijo preteklosti. Z mrtvaškega odra je vzklical Poljsko, ponosno branico proti hordam azijskih Mongolov, okopano v oceanu poveličane svetlobe, obsenčeno z glorio nadčloveških junaštev — s strastnim razmahom je proslavljal dela in kreposti poljskega viteštva, njega preočloveški pogum, plemenitost in brezmejno požrtvovalnost. Vedno in vedno Poljska, ki se izkoplje iz najsilnejše stiske z lastno silo in močjo, ki se reši iz najhujših težav potopa v nov blesk in v novo, sveže življenje.

S presenetljivo plastiko in redkim vizionarstvom je slikal davno minuloost tako živo in prepričevalno, da se je zdela resničnejša nego resničnost; pozabil si, da je bilo vse to ugasla slava, pogrezlo veličje, živel si bodro v divjem bojnem metežu, kakor da se bojujejo boji v današnji sedanjosti, občeval si po prijateljsko s premogočnimi magnati, s preslavnimi vojskovodji, upogibal koleno pred svojim dobrim kraljem, peval po katedralah grmeči Te Deum ponosnih zmag, sklanjal se v težkih dneh ponižno k tlu z zavestjo, da ima božja previdnost pripravljen čudež, po katerem se bo Poljska še mogočnejše vzravnala.

In z zagrizeno voljo v gigantsko stopnjevanega hrepenenja, mrtvo oživiti, se je Sienkiewicz tako vživil v poljsko preteklost, da je svojo živo vizijo vsilil vsemu narodu.

Vsužnjenemu, podjarmljenemu narodu so se začela prsa ponosno širiti, v srcih se je zagibala zavest neugasljive moči, silno koprnjenje po preporodu, po vrnitvi nekdanjega veličja in slave je napolnilo sanje naraščajoče mladine, junaški čini pradedov ji niso dali miru in pokoja, neizmerna težnja po krepkem dejanju je polnila misli nove generacije, katero je bil vzgojil Sienkiewicz s svojo trilogijo („Z ognjem in mečem“, „Potop“, „Pan Wolodyjowski“), iz pojemajočih isker so nenadoma udarili plapolajoči plameni, stari ideali so zavreli v novo življenje, zarjavele meče je ostro očistil brus in beli orel je vztrepetaval s še ranjenimi krili, da jih skoro razvije v slaven polet.

N. P. Henryk Sienkiewicz je pravzaprav vstvaril poljske legije, in njemu je bilo namenjeno udariti temelje novi poljski državi. N. 1

In dokler ostane Poljska, bo blestelo ime enega Henryka, generala Henryka Dombrowskega, vstanovitelja poljskih legij pod Napoleonom, poleg imena drugega Henryka, silnega Tirteja, rešitelja poljske duše iz najgloblje stiske marazma in materijalističnega propada, Henryka Sienkiewicza, v enakem sijaju. In nobeden ni bil vreden te najvišje časti v toliki meri, nego baš ta veliki umetnik, ki je postavil svoje najsvetejše popolnoma domovini v službo, ki se često celo ni ustrašil, izneveriti se umetniku v sebi, samo, da bi se mu odprla vrata v najpreprostejšo kmetško koč, da bi poživil obupujoča srca z milostjo nade, da bi otajal ledeni oklep, s katerim so se obložili spasenci, malodušneži in malomarneži, ter slepcem s silo odprl oči.

Tega zares velikega umetnika ni vabila slava velikega umetništva — drugam mu je bil uprt pogled; in postal je, za čemer je stremil svoj živ dan: rešitelj poljske duše v veliki sili, veliki čudežni obujevalec idealov, ki so že malone zamirali, vodnik svojemu narodu, kateremu je priboril nazaj staroslavne tradicije, in kateremu se ni dal pogrezniti v močvirje topega samozadovoljstva.

Najvišji in najvzvišenejši sluga svojega naroda je bil, in tej svoji misiji je dal izraza, ko je sprejel Nobelovo nagrado z besedami, da jo prevzema ne zase, zakaj v Poljski da je vrednejših nego-li je on, marveč le, ker vidi da je s to nagrado počeščen njegov narod.*

Slovenska pesem v nemškem prevodu. — Zadnje čase kakor da nam je postala domača hiša preozka, kakor da se hočemo pokazati, postaviti pred širšim svetom z najintimnejšim, kar je pognalo iz nas — s pesmijo. O potrebi ali nepotrebi, o umestnosti ali neumestnosti take reprezentacije ne bom govoril. To je moral premisliti zase tisti, ki se je takega posla lotil. Tudi ne bom govoril o večji ali manjši uspelosti v posameznostih. Eden teh prevajalcev je naletel na ostrega kritika, ki je pokazal in dokazal v podrobno premnoge neskladnosti med izvorniki in prevodi — po vsej pravici. In kritik, ki tudi prevaja, bo dobil, kadar izda svoje prevode v knjigi, upam da natančnega in pravičnega sodnika. Jaz pa tu ne bom sodil, samo nalahno bi rad potrkal gospodi prevajalcem na vest: ali jo čutiš, mož, ki presajaš, tisto drobno, gorko srčno kapljico, ki trepeče na vsaki, tudi najneznatnejši slovenski pesmi, od najpreprostejše narodne do najumetnejše Prešernove? Pesmi mislim, ki jo je slovenski narod za tako sprejel in potrdil s svojo ljubeznijo. In ako si jo začutil, ali se zavedaš, da ne prenašaš besed, nego njo, tisto kapljico, po kateri se loči naša pesem od vseh drugih sestrâ, najbližjih nam sosedov in najdaljnjih mogočnega sveta? Ali se ne bojiš, da se ti pri prenašanju ne otrese in da ti ostane suho listje med prsti? Brez tega čuta in brez te zavesti, veruj mi brate, in brez tega strahu bo vsa tvoja spretnost brez cene, bo ves tvoj trud jalov.